

Competentieprofiel wereldburgerschapsonderwijs voor het jonge kind

Wereldburgerschapscompetenties en het jonge kind (4-6 jaar)

Met wereldburgerschapsonderwijs kun je niet vroeg genoeg beginnen. Het helpt kinderen te begrijpen dat zij deel uitmaken van een grotere wereld. Dit begrip kan leiden tot een sterker gevoel van verbondenheid en verantwoordelijkheid. Wereldburgerschapscompetenties zijn de kennis, vaardigheden en houdingen die nodig zijn om actief, verantwoord en kritisch deel te nemen aan de wereld, zowel lokaal als globaal. Wereldburgerschapsonderwijs zien wij niet als een vak apart. Het krijgt betekenis binnen andere leergebieden als Nederlands/Pools (L1), sociaal-emotionele ontwikkeling, burgerschap, wereldoriëntatie, kunst en cultuur en Engels.

Het competentieprofiel voor het jonge kind (fase 1) werkt toe naar een groter einddoel (de streefdoelen na 8 jaar basisonderwijs [zoals opgesteld door Nuffic](#)) en geeft met de bijbehorende aanbodsdoelen richting aan de integratie van je wereldburgerschapsonderwijs met andere vakken. Voor de aanbodsdoelen is geput uit diverse bronnen van [SLO](#).

© 2026 GCVYL

This publication should be cited as: Feuerstake, Dybizbanska, Kutschruiter (2026). *Competency Profile Global Citizenship Education for Very Young Learners*

An online version of this work is published at www.earlybirdie.nl/gcvyl under a Creative Commons Open Access license CC-BY-NC-SA 4.0, which permits re-use, distribution, and reproduction in any medium for non-commercial purposes provided appropriate credit to the original work is given, any changes made are indicated, and the new work is published under the same license terms. To view a copy of this license, visit www.creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

This publication is part of the Erasmus+ project *Global Citizenship for Very Young Learners* (GCVYL), conducted by Expertisecentrum EarlyBird, Edese SV and Niepubliczne Przedszkole Calineczka. For more information about the project and the materials we developed, please visit www.earlybirdie.nl/gcvyl.

Co-funded by
the European Union

Interculturele competenties

Kennis

1. Het kind heeft er kennis van dat er verschillende talen zijn (fase 1).

Werkt toe naar: Een wereldburger heeft kennis van en over talen.

Aanbodsdoelen:

- Kennismaken met de verschillende thuistalen in de klas.
- Ontdekken dat mensen verschillende talen kunnen spreken (bijv. door digitaal te communiceren met leeftijdsgenoten met een andere talige achtergrond).

2. Het kind weet dat er verschillende manieren van communiceren zijn (fase 1).

Werkt toe naar: Een wereldburger heeft algemene kennis van verschillende manieren van communiceren, zowel verbaal als non-verbaal.

Aanbodsdoelen:

- Kennismaken met en gebruiken van elementaire gespreksregels (bijv. op de beurt wachten en naar elkaar luisteren).
- Kennismaken met verschillende gesprekssoorten met bijbehorende doelen (bijv. verhaal vertellen om te amuseren, overleg hoe een conflict op te lossen of informatie uitwisselen over gebeurtenissen in een prentenboek).
- In aanraking komen met verschillende gesprekspartners en zich bewust worden van de omgangstaal.

3. Het kind heeft kennis van zichzelf en de ander (fase 1).

Werkt toe naar: Een wereldburger heeft algemene kennis van de eigen en andere culturen en gebruiken.

Aanbodsdoelen:

- De verschillen en overeenkomsten ervaren tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep, bijvoorbeeld in lichaamskenmerken, karaktereigenschappen, voorkeuren/afkeuren, afkomst en traditie.
- Benoemen van de eigen duidelijke (uiterlijke) kenmerken en de overeenkomsten of verschillen met andere kinderen.
- Vergelijken van de eigen leefwereld met culturele aspecten (bijvoorbeeld eet- en drinkgewoontes, kleding, familie, feestdagen) en gebruiken van mensen in een ander land.
- Kennismaken met stereotypes en over de verschillen praten.

Werkt toe naar: Een wereldburger heeft kennis van stereotypes, verbonden aan wie je bent en waar je vandaan komt.

Vaardigheden

1. Het kind ontwikkelt zich als taalgebruiker van de Engelse taal (fase 1).

Werkt toe naar: Een wereldburger kan vreemde talen gebruiken in een betekenisvolle context.

Aanbodsdoelen:

- Begrijpen van het taalaanbod Engels (zowel DAT/BICS als CAT/CALP) en het correct uitspreken van de target language (bijvoorbeeld door een rijk Engels taalaanbod en te modellen).
- Begrijpen van (met visuele ondersteuning) opdrachten en voert deze uit.
- Antwoord geven op gesloten en halfopen vragen.
- In coöperatieve structuren (met taalsteun) korte gesprekjes voeren in het Engels.

2. Het kind kan actief luisteren, observeren en samenwerken met anderen.

Werkt toe naar:

- *Een wereldburger kan luisteren, observeren en iets in eigen woorden uitleggen.*
- *Een wereldburger kan samenwerken met kinderen met verschillende (culturele) achtergronden.*

Aanbodsdoelen:

- Actief luisteren naar anderen.
- Bij het gespreksonderwerp blijven.
- Signaleren (met hulp) wanneer regels voor beurtwisseling overtreden worden.
- Betekenis geven aan beelden door gericht te kijken en erover te communiceren met hulp van de leraar.
- Gericht kijken en praten over een aangeboden verhaal (bijv. prentenboek)
- Uitleggen hoe je een relatie aangaat.
- Benoemen hoe je een relatie laat voortduren.
- Initiatief nemen tot samenwerken.
- Rekening houden met de ander.
- Ideeën/oplossingen aandragen passend bij het samenwerken.
- Ervaren dat mensen in een groep van elkaar afhankelijk zijn en elkaar nodig hebben.

3. Het kind kan zich inleven in anderen (fase 1).

Werkt toe naar:

- *Een wereldburger kan zich inleven in anderen.*
- *een wereldburger kan de wereld om zich heen ook vanuit andere perspectieven bekijken.*

Aanbodsdoelen:

- Herkennen en interpreteren van eenvoudige emoties en gevoelens bij anderen.
- Oog hebben voor de eigen en andermans behoeften, wensen, kwaliteiten, zwakheden en uitdagingen.
- Openstaan voor de gevoelens en wensen van anderen.

- Verplaatsen in de gevoelens van anderen.
- Rekening houden in het eigen gedrag met de gevoelens en situatie van de ander.
- Openstellen met alle zintuigen voor beelden binnen een onderwerp uit de belevingswereld zoals mensen en dieren, verhalen en prentenboeken, gebouwde omgeving, kleding, speelgoed, vervoermiddelen
- Openstellen voor en kennismaken met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst, gebruiksvoorwerpen (bijv. speelgoed), tekeningen en prenten(boeken), foto's en filmpjes, schilderijen, beeldhouwwerken, architectuur in binnen- en buitenland.

4. Het kind herkent, praat over en lost conflicten op.

Werkt toe naar: Een wereldburger kan omgaan met verschillen en conflicten en zoekt actief naar oplossing en verbinding.

Aanbodsdoelen:

- Reflecteren op het eigen gedrag.
- Ontdekken dat de wijze van interactie de onderlinge relatie kan beïnvloeden
- Ervaren van overeenkomsten en verschillen in opvattingen en gewoonten van mensen.
- Ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen.
- Herkennen van situaties die gevoelens, emoties en reacties oproepen.
- Vertellen wat de oorzaken en gevolgen (kunnen) zijn van conflictsituaties.

Houding

Het kind...

1. ...is nieuwsgierig naar de ander.
2. ...accepteert dat er verschillen zijn in uiterlijk, denken en gewoontes.
3. ...respecteert de ander.
4. ...is betrokken bij de ander.

Fase 1 werkt toe naar:

- *Een wereldburger is nieuwsgierig en staat open voor een andere manier van denken.*
- *Een wereldburger accepteert anderen.*
- *Een wereldburger respecteert verschillen.*
- *Een wereldburger is betrokken bij anderen.*

Democratie, maatschappij en wereldoriëntatie

1. Het kind maakt kennis met het concept democratie (fase 1)

Werkt toe naar:

- Een wereldburger heeft kennis van de democratische rechtsstaat, andere politieke systemen en organisaties van lokaal tot internationaal (bijvoorbeeld EU en VN)
- Een wereldburger heeft kennis van de democratische waarden: vrijheid, gelijkheid en solidariteit.
- Een wereldburger kan beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend.
- Een wereldburger kan de vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties benoemen.
- Een wereldburger houdt rekening met de wensen en de stem van de minderheid.

Aanbodsdoelen:

- Verkennen van de leefregels en afspraken thuis, op straat en op school.
- Bespreken en ervaren van elementen die positief bijdragen aan de zorg voor het milieu.
- Beseffen van het belang van leefregels en afspraken (thuis, op school en in de maatschappij).
- Beseffen dat er mensen zijn die de leiding hebben over groepen.
- Ervaren van het concept 'meeste stemmen gelden'.
- Ervaren wat het betekent om 'inspraak' te hebben.
- Rekening houden met de wensen van de minderheid.
- Bespreken van het recht op 'vrijheid van meningsuiting'.

2. Het kind kan vertellen over de eigen omgeving en vergelijken met omgevingen elders, vanuit perspectieven wonen, werken, welvaart en levensbeschouwing (fase 1).

Werkt toe naar:

- Een wereldburger kan de eigen omgeving vergelijken met omgevingen elders, vanuit perspectieven: kinderrechten, wonen, werken, bestuur, welvaart en levensbeschouwing.
- Een wereldburger kan reflecteren op de verhouding tussen actuele gebeurtenissen in Nederland en de wereld.

Aanbodsdoelen:

- Ontdekken dat de wereld is verdeeld in andere landen met andere bevolkingsgroepen
- Verkennen hoe mensen wonen en leven in straat, land en buitenland en vergelijkt dit met zijn eigen situatie.
- Bespreken van verschillende vormen van samenleven, dat dit kan veranderen in de tijd en wat dit voor mensen betekent.
- Kennismaken met gebruiken, leefgewoontes en feestdagen vanuit verschillende culturele achtergronden in de eigen omgeving (geestelijke stromingen).
- Kennismaken met gebruiken en feestdagen bij verschillende levensbeschouwingen (geestelijke stromingen).
- Verkennen van de rol van geld in onze samenleving.

- Kennismaken met verschillende voorzieningen in de samenleving, zoals onderwijs, politie, brandweer.
- Kennisnemen van beroepen en bezigheden van volwassenen uit de naaste omgeving en hun werklocatie.

3. Het kind verkent manieren om een eigen bijdrage te leveren aan mondiale thema's als milieu, duurzaamheid, schoon water, verdeling (arm en rijk), kinderrechten (fase 1).

Werk toe naar:

- *Een wereldburger verkent manieren om een eigen bijdrage te leveren aan mondiale thema's.*
- *Een wereldburger heeft kennis van de Sustainable Development Goals.*
- *Een wereldburger kan nadenken over wat rechtvaardiging en verantwoordelijk handelen betekent voor zichzelf.*
- *Een wereldburger heeft kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt.*

Aanbodsdoelen:

- Zorg dragen voor de eigen leefomgeving.
- Bespreken en ervaren van elementen die positief bijdragen aan de zorg voor het milieu.
- Onderzoeken van een positieve bijdrage aan de zorg voor het milieu.
- Beseffen dat de mens invloed heeft op de natuurlijke omgeving.
- Verkennen dat (bekende) producten ergens worden gemaakt voordat ze in de winkel liggen (in relatie tot duurzaamheid).
- Met zorg omgaan met planten en dieren.
- Bespreken van arm en rijk en ervaren van 'eerlijk delen'.
- Ervaren dat je een positieve bijdrage kan leveren aan een eerlijkere verdeling.
- Ervaren dat er regels en afspraken zijn met hoe we met elkaar omgaan.